

Mødet den 9. Juli 1918.

(For lukkede Døre).

Fraværende: Mikael Johansen og Simonsen.

I Mødet deltog Ingeniørerne F a b e r, T h o m s e n og S a r d e m a n n.

1. (J. Nr. 50—1918). Indstilling fra Belysningsudvalget angaaende Koncession paa **Udnyttelsen af Vandkraften i Gudenaå og Dannelsen af Andels-selskabet »Gudenaacentralen«.**

C h r i s t e n s e n forelagde Indstillingen og udtalte, at naar Sagen var kommet til Byraadet igen, var Grunden den, at Randers havde meldt sig fra. Randers havde haft en meget stor Udvidelse af sit Elektricitetsværk og var spændt meget haardt for, saa de mente, det vilde blive for dyrt i Øjeblikket. Men deraf fulgte, at Aarhus maatte tegne et større Antal Andele, nemlig 422, og binde en Kapital i Foretagendet paa ca. 2 Millioner Kr. Men for Aarhus Vedkommende var Stillingen forskellig fra Randers, idet man stod overfor en Udvidelse af Elektricitetsværket, som maatte foretages i Løbet af 3 Aar. Denne Udvidelse vilde under Forudsætning af, at Forholdene forbedrede sig, koste ca. 1 Mill. Kr. Men hvis Gudenaåværket byggedes, kunde man derfra faa en saa stor Mængde Elektricitet, at Udvidelsen kunde

udsættes i en Aarrække. Desuden sparede man Kul og Olie, som androg 150—200000 Kr. aarligt, og endelig kunde der ske en Indskrænkning af Folkeholdet. Taleren var overbevist om, at det i det lange Løb vilde blive et udmærket Aktiv for Kommunen, selv om det var dyrt i Øjeblikket, og det var en Fordel for Aarhus, at Randers var gaaet fra. Anlægssummen vilde nu blive ca. 4800000 Kr., hvoraf de 800000 Kr. skulde udredes direkte af Skive Opland, fordi det laa mere af-sides. Taleren vilde altsaa paa Udvalgets Vegne anbefale, at man fik Lov til at tegne indtil 450 Andele, som var det højeste, der vilde blive Tale om.

Formanden meddelte, at han havde faaet en Skrivelse fra Randers, hvori der udtaltes, at de interesserer sig for Foretagendet og maaske vil være med senere. — Men efter de Forudsætninger, man var gaaet ud fra, kunde det ikke nytte at tage Institutioner med, som ikke vilde fremme Sagen paa samme Maade som Aarhus. Spørgsmaalet var nu nærmest kun dette, om der var Grund for Aarhus Byraad til at tage et andet Standpunkt end tidligere, fordi Randers var gaaet fra, og Aarhus altsaa maatte tegne et større Antal Andele.

Jakob Jensen kunde ønske Oplysning om Jordforholdene ude ved Anlægget, navnlig om man ikke kunde befrygte, at Vandet vilde synke væk, naar det blev dæmmet op.

Møller var enig med Christensen i, at det i det store og hele var rigtigt at fremme Sagen. Det vilde dog næppe blive nogen økonomisk Fordel for Aarhus By i de første 4—5 Aar, da man næppe kunde bruge saa mange K. W., som der kunde stilles til Disposition; Byens eget Værk

vilde komme til at staa stille i den halve Tid, og det skulde forrentes alligevel; man blev vist ogsaa nødt til at beholde de fleste af Folkene paa Værket. Taleren var heller ikke helt enig med Christensen i Beregningerne angaaende Brændselspriserne; de vilde vist blive en Del billigere, da der laa store Beholdninger af Olie baade i Rumænien og Amerika; Tonnagemangelen kunde ganske vist komme i Vejen, men Tankskibene var gennemgaaende i Behold, saa den Elektricitet, der kunde produceres paa Værket med Dieselmotorerne, vilde blive billigere end den fra Gundenaa. Hvad Kulpriserne angik, stillede det sig knap saa gunstigt; men i det hele maatte man tage det paa langt Sigt. Naar man naaede til at kunne bruge al den Elektricitet, der kunde anskaffes, saa kom Fordeelen, og denne vilde blive større og større, jo længere Udvidelsen kunde udsættes. Randes vilde sikkert en Dag fortryde det Standpunkt, som Byen nu indtog; men det, at Randers havde trukket sig tilbage, burde ikke sætte Aarhus i Forlegenhed, og Taleren vilde anbefale, at Kommunen i Dag vedtog at tegne sig for de Andele, der forlangtes.

Bech vilde gerne stille et Par Spørgsmaal til Ingeniørerne. Et Anlæg som dette byggedes jo op dels af Materialier, som fandtes i Landet, og dels en Del Ting fra Udlandet. Angaaende selve Arbejdet, Arbejdsløn, Cement og andre Bygningsmaterialier var man nogenlunde paa den sikre Side. Men Taleren vilde gerne spørge Ingeniør Thomsen, om det Overslag, der var stillet op, var baseret paa de sidste Erfaringer fra Licitationer ved lignende Anlæg. Ligeledes vilde Taleren gerne vide, om man havde de Maskiner, hvis Priser indgik i Overslaget, fast paa Haanden til bestemte Priser og med bestemte Leveringsmulig-

heder, og om de kunde udføres fra de Lande, hvor de blev lavet. Angaaende det Kobber, der skulde anvendes, havde Taleren erfaret, at man havde sikret sig det til en meget fordelagtig Pris, men det laa vel næppe her i Landet, og Taleren ønskede derfor at vide, om der var overvejende Sandsynlighed for, at en saa stor Mængde Kobber kunde komme her til Landet.

B r a m m e r spurgte, om Randers siden kunde melde sig til igen, hvis Byen ønskede det. Ligeledes om der var Sikkerhed for, at de Materialier, der skal benyttes, kunde skaffes til Veje indenfor en rimelig Tid, saa Anlægget kunde blive færdigt i Løbet af et Aars Tid.

M o u s t e n forespurgte, om Udgifterne ved Ekspropriation af Arealet kunde influere paa den Pris, der var Tale om. Ligeledes vilde Taleren spørge Belysningsudvalget, om Aarhus ved at overtage et større Antal Andele paa noget Tidspunkt fik mere Elektricitet, end der kunde forbruges.

Ingeniør F a b e r fik derpaa Ordet for at svare paa de forskellige Spørgsmaal: Angaaende Spørgsmaalet, om hele Elektriciteten kunde udnyttes, oplyste Taleren, at Aarhus Bys Forbrug i 1916 var $4\frac{1}{2}$ Mill. K. W. Timer. Naar Anlægget efter Beregning var færdigt, i Slutningen af næste Aar, beregnede man, at Aarhus vilde forbruge 5—6 Mill. K. W. T. Hertil kom saa Forbruget til Landcentralerne Kaløvig, Skive-Salling og Oplandet omkring Tange, som vilde blive andre 5—6 Mill. Man vilde altsaa kort Tid efter, at Anlægget var kommet i Drift, kunne forbruge 11—12 Mill. K. W. T. Efter Krigen vilde Forbruget stige i en Grad, som man ikke havde Anelse om nu, saa i Løbet af ganske kort Tid vilde hele Kraften fra

Gudenaas kunne udnytted. Taleren lykønskede Aarhus By til, at Randers havde trukket sig tilbage, for derved var der for det første opnaaet, at Anlægskapitalen blev 1 Mill. Kr. mindre, og dernæst fik de enkelte Andelshavere Ret til en tilsvarende større Mængde K. W. T., hvilket var en stor Fordel. Angaaende Fremskaffelsen af Maskiner og Materialier kunde Taleren ikke give nogen bestemt Sikkerhed; det var umuligt under de nuværende Forhold. Men Tilbudene var fra de sidste Dage og passede altsaa nogenlunde. Leveringstiden var sat til 10—12 Maaneder, men nogen Sikkerhed kunde ikke gives; man maatte stadig regne med Muligheder, og der var altsaa en Mulighed for at faa Værket i Gang i Slutningen af næste Aar. Maskinerne skulde hovedsagelig komme fra Sverrig, medens man haabede, at kunne faa Generatorerne her fra Landet. Kobberet var bestilt og laa i Amerika, og man regnede med at faa Tilladelse til dets Udførsel; men det var ikke nødvendigt for Anlægget, at det kom før til næste Aar. Angaaende Spørgsmaalet, om nogen senere kunde komme med, havde Ministeriet afgjort Sagen saaledes, at naar Andels-selskabet først var dannet, kunde ingen forlange at komme med som Andelshaver. Derimod havde Selskabet en Forpligtelse til at levere indtil 1 Mill. K. W. T. til Ikke-Andelshavere, hvis det forlangtes; men det var paa meget gunstige Betingelser for Selskabet, idet saadanne nye tilkomne Forbrugere bl. a. selv skulde betale deres Ledninger. Hvis altsaa Randers senere vilde være med, maatte de selv betale deres Ledninger; det vilde andrage ca. 600000 Kr., og det kunde ikke betale sig for Byen at ofre en saadan Sum for at faa 1 Mill. K. W. T.

Ingeniør T h o m s e n oplyste, at der i de sidste Maaneder var foretaget Boringer derude af »Danmarks geologiske Institut«, og det havde vist sig, at der øverst laa Glimmersand og længere nede Glimmerler, og dette Ler var overordentlig gunstigt ved Dæmningsanlæg paa Grund af dets Tæthed. Hvad Licitatonerne angik, var det Forudsætningen, at Arbejdet kunde fremmes paa forretningsmæssig Maade, saa der ikke skulde tages særlige Hensyn til Arbejdsløshed, men maatte bruges Gravemaskiner o. l. Under Hensyn hertil svarede de beregnede Priser til de nuværende. Det vigtigste Materiale var Cement, men det kunde man faa nok af, og muligvis vilde det tillige blive noget billigere end beregnet. Ekspropriation af Arealet var medtaget i det Beløb, som Kommissionen havde ansat i 1917, nemlig 600000 Kr., hvilket maatte anses for rigeligt, da den største Del var meget daarlig Jord.

Ingeniør F a b e r gav derefter nogle Oplysninger om Anlæggets Rentabilitet og paaviste, hvilke Fordele et saadant Værk havde fremfor de mange smaa Værker rindt omkring. Det var kortsynet Strudsepolitik at stikke Hovedet i Busken uden at ville se noget og køre videre efter de gamle Principper. Saaledes saa man ikke paa Sagen i andre Lande. I Sverrig havde man allerede for Aar tilbage nedsat Kommissioner til at ordne Elektricitetsproduktionen, og Staten havde overtaget de fleste Vandfald. I Norge havde man ikke økonomiseret med den umaadelige Vandkraft, og der var nu nedsat en Statskommission til at undersøge Forholdet. I Tyskland havde man forlængst erkendt, at det var en Statssag, og man tænkte paa at anlægge 3—4—5 Centralværker til at forsyne hele Landet. Noget lignende var Til-

fældet i Italien. Men særlig fra England forelaa interessante Oplysninger. England havde hidtil været noget tilbage; Englænderne var konservative og holdt paa de gamle Metoder, og Kullene var saa billige, at der ikke var Grund til at spare paa dem. Men under Krigen var de rystet op paa Grund af de store Udgifter og Konkurrencen fra Udlandet. Der var nedsat et særligt Ministerium og forskellige Kommissioner for at forberede sig til den stærke Konkurrence efter Krigen, og man havde bl. a. undersøgt, hvorledes det stod til med Kullene. Men det havde vist sig, at det blev nødvendigt at spare paa dem, hvorfor der fra een Side var foreslaaet at standse Eksporten af Kul efter Krigen. Dette blev dog næppe gennemført, men det vilde sikkert bevirke, at Kullene blev dyre. Dernæst var det foreslaaet at spare paa Kullene i selve Landet, særlig ved at faa indført elektrisk Kraft, og Produktionen skulde ske fra store Centralværker, som kunde spare Kul ved deres Maskiner. Ifølge en foretaget Beregning kunde man derved spare 50 Mill. tons Kul eller 100 Mill. Lst. om Aaret. Det Forslag, som her forelaa, var i Samklang med, hvad man gjorde i andre Lande. Her opnaaede man at producere Elektricitet ved Vandkraft, som var meget billig. Men tillige opnaaede man ved en saadan Centralisation, at Produktionen blev billigere, idet der kunde anvendes meget større Maskiner. Taleren var derfor overbevist om, at Byraadet aldrig vilde komme til at angre, at det var gaaet med til Planen eller havde tegnet for mange Andele.

Brøndum takkede for de interessante Foredrag og de forskellige Oplysninger, selv om man maaske maatte stille sig lidt skeptisk overfor nogle af Tallene. Hovedsagen var, at man hvert Aar

kunde spare Olie og Kul, som skulde importeres, og hvis Forholdene mellem Landene blev strengere efter Krigen, saa man maatte fortsætte med Vareudvekslingen, gjaldt det om ikke at have for stor Import. Det var nok bedst at være faa Andels-havere, men der maatte dog være saa mange, at man kunde bruge det, der produceredes. Naar Randers havde meldt sig fra, var det vist nærmest en Slags Jalousipolitik; hvis Anlægget kunde slaas i Stykker nu, kunde Randers maaske tage det op senere. Nu vilde Aarhus blive Centralstation for en stor Del af Jylland, idet Nettet efterhaanden vilde komme videre og videre ud.

Formanden oplyste, at 4 Amter havde meldt sig som Koncessionshavere, nemlig Aarhus, Skanderborg, Randers og Viborg Amter, og tillige de 4 Byer Aarhus, Skanderborg, Ebeltøft og Skive, medens Viborg, Silkeborg og Randers havde meldt sig fra. Det vilde medføre, at Elektricitetsmængden skulde fordeles paa en noget anden Maade end tidligere beregnet. Efter Beregningen fra sidste Møde skulde Aarhus tegne 422 Andele, og der forelaa nu Indstilling fra Belysningsudvalget om Bemyndigelse til at tegne indtil 450 Andele. Der var dog en Vanskelighed ved det Møde, som skulde afholdes, idet det Selskab, der var dannet omkring Tange, ikke havde endelig konstitueret sig, og Repræsentanterne derfra havde derfor endnu ikke den fornødne Bemyndigelse. Det kunde derfor blive nødvendigt at tegne sig under Forbehold af senere Approbation. Det var maaske heller ikke heldigt at sætte en absolut Grænse af 450 Andele.

B e c h vilde saa i Henhold til Ingeniør Fabers Foredrag og Udtalelserne fra den nuværende og den tidligere Formand for Belysningsudvalget stille

det Forslag, at man gik saa højt som fornødent for at faa Selskabet dannet paa Mødet førstkom-mende Fredag.

N. J o h. L a u r s e n forespurgte, om det ikke var Meningen, at det Selskab, der var under Dan-nelse omkring Tange, kunde komme med som Andelshaver, hvis det besluttede sig til at gaa med i den nærmeste Fremtid.

F o r m a n d e n bekræftede dette; men Sel-skabet maatte dannes paa Mødet førstkommende Fredag, ellers kunde der komme andre.

J a k o b J e n s e n mente ogsaa, det var bedst at blive færdig med Sagen.

Indstillingen vedtoges, dog saaledes, at By-raadet bemyndiger de Delegerede til at tegne et saa stort Antal Andele, som vil være nødvendigt for at danne Andelsselskabet »Gudenaacentralen«.

2. (J. Nr. 75—1918). Indstilling fra Skolekommissi-onen til Embedet som **Overlærer ved Borger-skolen i Nørrebrogade.**

Følgende Indstillinger forelaa:

I.

- Nr. 1. Lærer O. L. Arndal, Aarhus.
» 2. — L. K. Brandt, do.
» 3. — Johs. Christophersen, do.
» 4. — Vilh. Hansen, do.
» 5. — Chr. Schlander, do.
» 6. — S. M. Sørensen, do.
» 7. — C. M. Toft, Gentofte.

Indstillingen var alfabetisk.

II.

- Nr. 1. Lærer A. Sneum, Aarhus.
» 2. — K. Moustén, do.
» 3. — A. Himmer, do.
» 4. — Ax. Hansen, do.
» 5. — A. Willumsgaard, Skive.

Nr. 6. Lærerinde Frk. J. Madsen, Odense.

• 7. Lærer M. Magelund, Esbjerg.

Indstillingen var i Nummerorden.

N. J o h. L a u r s e n gjorde opmærksom paa, at alle Ansøgerne fra Aarhus var indstillet enten paa den ene eller den anden Liste med Undtagelse af Lærer Findal. Naar man i Skolekommissionen ikke havde indstillet ham paa Liste I, var Grunden den, at man ikke mente, at Lærer Findal, som var noget ældre, egentlig tænkte paa at søge Overlærerembedet, men at det nærmest var en Honnørsag. Taleren havde imidlertid bragt i Erfaring, at det var en lidt fejlagtig Forudsætning, idet Lærer Findal havde søgt en Gang før i Aarhus og tillige søgt andetsteds, saa Indstillingen kunde derfor have Betydning for ham. Skolekommissionen havde sikkert intet imod, at han kom med, da han ubetinget var skikket dertil, og Taleren vilde derfor foreslaa, at Lærer Findal blev indstillet paa Liste I efter sin Plads i Alfabetet. Iøvrigt skulde Taleren ikke kom ind paa Sagen, men kun beklage, at der ikke var opnaaet Enighed.

Paa Forslag I vedføjedes som Nr. 3 b Lærer J. K. K. Findal. For bemeldte Forslag stemte 7, for Forslag II 8, 4 var fraværende. Formanden • stemte ikke.

3. (J. Nr. 88—1918). Indstilling fra Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse angaaende Andragende fra **Arbejdernes Boligforening** vedrørende Vilkaarene for Overdragelse til Foreningen af Grunde ved Holger Drachmannsvej og H. C. Hauchsvej.

Udvalget kunde ikke anbefale Andragendet, men henstillede at svare, at da Bygningerne nu ikke kunde fuldføres i Aar, betragtede man Byraadets Tilbud som bortfaldet.

Indstillingen vedtoges.

4. (J. Nr. 282—1918). Indstilling fra Udvalget for Byens Udvidelse og Bebyggelse angaaende Andragende fra **Mejeriejer J. P. Jensen om Tilladelse til Udstykning** af Matr. Nr. 1 d m af Markjorderne fra Marselisborg.

Udvalget kunde ikke anbefale den ansøgte Tilladelse.

Indstillingen vedtoges.

5. (J. Nr. 8⁴—1918). Indstilling fra Skattekontoret om **Eftergivelse og Tilbagebetaling af Skat** fra A/S Vulcan Company.

Indstillingen vedtoges.

6. (J. Nr. 294—1918). Andragende fra **Overlæge Rahlff om Ferie** fra den 12. Juli i ca. 3 Uger.

Bevilgedes.

7. (J. Nr. 295—1918). Andragende fra **Overlæge Strandgaard om Ferie** fra 14. Juli til 15. Aug. d. A.

Bevilgedes.

8. (J. Nr. 24⁵—1918). Andragende fra **Handelskommis J. P. F. Petersen om Fuldmyndighedsbevilling.**

Kunde ikke anbefales.

9. (J. Nr. 24⁶—1918). Andragende fra **Barbersvend Thorvald Petersen om Fuldmyndighedsbevilling.**

Kunde ikke anbefales.

10. (J. Nr. 281—1918). Andragende fra **Kommune-fuldmægtig Andersen om Afsked** fra 1. September d. A. i Anledning af hans Ansættelse som Kommune- og Havnekasserer i Nyborg.

Udvalget indstillede at bevilge Andragendet samt at refundere det til Pensionskassen indbetalte Beløb af 533 Kr. 06 Øre.

Indstillingen vedtoges.

11. (J. Nr. 307—1918). Indstilling fra Udvalget for Sygehusene om eventuel Udnævnelse af en Voldgiftsmand i et Spørgsmaal vedrørende **Leverancen af Møbler til Kommunehospitalet.**

M o u s t e n mente ikke, Møblerne var saadan, at Kommunen kunde være tjent med dem. Udvalget havde skrevet til Leverandøren, Snedkermester Bagger, og opfordret ham til at gøre dem konditionsmæssige, men han havde nægtet det og i Stedet forlangt Voldgift. Udvalget henstillede nu til Byraadet at kassere Møblerne og for sit Vedkommende udnævne Snedker Juul, Sjællands-gade 63, til Voldgiftsmand.

F o r m a n d e n spurgte, om Byraadet var pligtigt til at rette sig efter en saadan Voldgift.

M o u s t e n: Ja!

Indstillingen vedtoges.

12. (J. Nr. 220—1918). Indstilling fra Sygehusudvalget om, at **Overlæge Riis antages som Leder af Røntgen- og Radiumafdelingen** ved Kommune-hospitalet for Tiden indtil 1. Februar 1919.

M o u s t e n erindrede om, at man straks var kommet af med den først ansatte Leder, Læge Biering. Han var i sin Tid den eneste Ansøger til Stillingen, og der fandtes ikke mange, der kunde paatage sig denne. Udvalget havde nu en Mand til Stillingen, men han var ikke færdig med sin Uddannelse, hvorfor man anbefalede at fortsætte med den nuværende Ordning indtil 1. Februar 1919.

K j e l d S ø r e n s e n antog ikke, Fattigvæsenet havde noget imod at holde Vikar saa længe, blot man fik Lov at beholde den nuværende eller i hvert Fald blev taget med paa Raad, hvis der skulde skiftes.

M o u s t e n lovede dette.

Indstillingen vedtoges.

13. (J. Nr. 127—1918). Indstilling angaaende Tildeling af **Alderdomsunderstøttelser**.

Indstillingen vedtoges.